

Cronica

Scriem despre teatru, despre televiziune, despre artă și e suficient să fi răsucit într-o seară comutatorul pe programul II al televiziunii și să fi nimerit exact în mijlocul unei anchete a emisiunii pentru tineret, ca să cadă niște iluzii, să te invadeze îndoielile și tristețea. Majoritatea zdrobitoare a tinerilor anchetați, studenți, oameni, fără îndoială, bine pregătiți pentru meseria lor, oameni care iubesc teorema lui Pitagora și teoria lui Einstein, astronomia și logica, biologia și chimia, oameni care vor face să mai dispară cite o pată albă din atlasul științei, majoritatea zdrobitoare, deci, a acestor tineri anchetați de reporterul televiziunii nu merg la teatru, la concerte, nu calcă în sălile de expoziții. „De cite ori ați fost la teatru?” „Niciodată”. „Ați văzut vreo expoziție de artă?” „Nici una”. „Ce concerte v-au plăcut?” „Nu merg la concerte”. Tineri frumoși, cu ochii scinteind de voința cunoașterii, cu frunțile pline de gânduri îndrăznețe, pe care nu-i interesează arta. Sau nu au timp, explică ei. Sau, poate, nu le place. Dar ca să-ți placă un lucru, trebuie să-l cunoști. Și ca să nu-ți placă, trebuie să-l cunoști. Iar despre necesitatea cunoașterii nu învățat în școală, învățat în facultăți. Ce s-a întâmplat, ce se întâmplă cu acești tineri? Vor mai simți ei nevoia de artă, dacă n-au simțit-o până la douăzeci de ani? Dar nu cumva noi, oamenii care, într-un fel sau altul, ne ocupăm de artă, avem o vină? Nu cumva arta este pasivă, nepăsătoare, incapabilă să învingă niște bariere firești, să-și cucerească

publicul? Știința și tehnica modernă se pot lipsi de cunoașterea prin artă, de emoția prin artă? Academicianul Moisiil ar spune un nu categoric, dar academicianul Moisiil este el însuși o sinteză fericită și rară de cultură științifică și umanistă. El demonstrează că omul modern are nevoie neapărat de știință și de artă în măsura în care vrea să devină — și trebuie să devină — un om complet, universal, apt de a face față progresului.

Și, totuși, o mare parte din tineri, viitori intelectuali, nu merg la teatru, la concerte, la expoziții. Ancheta sociologică a televiziunii a demonstrat-o. Dacă nici concerte-lectie ale lui Leonard Bernstein nu au fost convingătoare, dacă nici spectacolele Comediei Franceze, dacă nici marii actori englezi, dacă nici actorii români, dacă nici serialul cu Michelangelo...

Stimați reporteri de la televiziune, de ce nu ne-ați lăsat cu optimismul și cu iluziile noastre, de ce v-ați apucat să faceți investigații triste, de ce le-ați mai și transmis pe antenă, ca să ne amăriți, să ne dați neliniști și incertitudini, insomnii și angoase? Nu era mai bine să fi fost abandonati în ignoranța și naivitatea noastră, să continuăm să credem că tot ce zboară *se vede*?

Dar la o altă emisiune pentru tineret, de pe programul II (e indicat oare ca emisiunile pentru tineri să concureze, mai ales după cele aflate, tocmai emisiunile de teatru?) am văzut excepționalul film al unui regizor excepțional, Andrzej Wajda, un film în care doi tineri se joacă de-a dragostea până când jocul devine grav și aparentele cad, iar ceea ce rămâne este o responsabilitate aspră a sentimentelor, o responsabilitate matură, cum numai tinerii o pot avea. Și din nou ne-a revenit încrederea în tineri, fiindcă niciodată ei nu au fost mai responsabili ca astăzi, mai maturi și mai apti să inbească și să gîndească asupra lumii și asupra lor. Și ne-am dat seama că îi iubim pe tineri, pentru că ei sînt responsabili și vor ști să-și împlinească ființa spirituală, pentru că sînt mai tari decît credem.

Iată cum fermecătorii inocenți care n-au văzut niciodată un spectacol de teatru sau un muzeu sînt explicați, justificați și salvați de *Fermecătorii inocenți* ai lui Wajda, care nici ei nu văzuseră vreodată dragostea, dar au descoperit-o după o dureroasă și încîntătoare luptă cu ei înșiși.

Așadar, nu, stimați reporteri de la televiziune, e mai bine că nu ne-ați lăsat cu optimismul și cu iluziile noastre, e nemăpomenit de bine că v-ați apucat să faceți investigații triste, că le-ați transmis pe antenă, că ne-ați dat și le-ați dat tinerilor spectatori neliniști și incertitudini, insomnii și angoase. Tot ce zboară va fi, mai devreme sau mai târziu, văzut, așa cum au fost văzute pînă și inexplicabilele farfurii zburătoare...

S-a terminat cu *Pierduți în spațiu*, și e bine că s-a terminat, s-a terminat și cu

Flipper (fiți fără grijă, copii, căci nu numai câinii, caii și delfinii pot deține roluri principale în seriale, mai sînt și alte ființe inteligente, inclusiv omul, care vor juca în toate filmele și seriialele copilăriei voastre!), se va termina, inexorabil, și *Mannix*, spre a ne bucura împreună cu prietenul Radu Cosașu. A început să se termine foarte discret și *Epoca de piatră*, se așteaptă noi seriale românești, revista „Cinema” consacră cîteva pagini seriialelor, toate au un început și slavă Domnului, un sfîrșit. Există însă lucruri care n-ai dori să se sfîrșească, inclusiv seriale, așa cum este acela dedicat lui Michelangelo, transmis de neînviușa Telecticlopedia. Michelangelo nu a fost mare numai pentru că a creat opere negalate și nemuritoare. Asta o știam, unii le-am văzut, de acest adevăr sîntem de mult pătrunși. Filmul englezesc ne amintește că Michelangelo a fost mare și pentru că, fiind un fel de sclav de renaștere al beneficiarilor opereii sale, papi și ne-papi, lucrînd la comandă și ee comandă severă

și tiranică!), și-a făcut arta așa cum a gădit-o el, ca să dureze și peste o mie de ani, cînd nimeni nu va mai fi auzit de modelul unei sculpturi sau al alteia, dar cînd fiecare va rămîne la fel de uluit în fața genului creator.

Însfîrșit, Telecticmateca și-a înțeles rîsul! Filmele de miercuri seara nu se mai transmit pe criteriul interpretului, al regizorului, al curentului cinematografic sau al genului. După îndelungi și obositoare căutări a fost găsit un criteriu de cinematecă: se transmite *capodopere!* Și se începe absolut promițător: *Cetățeanul Kane*, al lui Orson Welles. Așadar, cel puțin o bucată de vreme, în fiecare miercuri seara, vom sta încordați în fața televizorului, chiar dacă la „Patria” ar veni o nouă versiune din *Pe aripile vîntului*, în relief, în ramă de aur și cu parfum de epocă răspîndit prin staluri.

D. Solomon

N o t e

Intr-un recent interviu televizat, Radu Beligan, vorbind despre deschiderea festivă a noului Teatru Național din București, a anunțat unul din spectacolele inaugurale — Apus de soare de Delavrancea. Ceea ce înseamnă de fapt marca lecție de teatru purtînd sigiliul voxevodal al măiestriei lui George Calboreanu. Amîntîți-vă emoționantul reportaj televizat, transmis acum cîteva ani în direct de pe șantierul Teatrului Național. Venind parcă din vechime cu întregul tezaur al tradiției, maestrul Calboreanu rostise cu înfiorare de legămînt monologul Văcărescului, statornicînd mîncarea în veac a noului lăcaș: „În el năravuri îndreptați / Dați ascuțiri la mînte, / Podoabe limbii voastre dați / Cu românești cuvînte”. Apoi, cei care-l cunoaștem, i-am ascultat în dese rînduri patima cuvîntului, exprimînd dorința ca în numele unei jumătăți de veac în slujba Naționalului, să trăiască ziua fericită a primului gong. Meșter Calboreanu, floarea sufletului nostru așteaptă istorica seară ca s-o primesti în hlamida lui Ștefan cel Mare.

Lectura volumului colectiv „Caietele Mihai Eminescu”, apărut sub redacția lui Marin Bucur, îndreptățește, pentru rara competență a discernerii studiilor antologate și pentru prestigiul colaboratorilor, o mare satisfacție intelectuală. Pentru omul de teatru (și nu numai pentru el) contribuțiile semnate de Nicolae Lin, D. D. Panăitescu, Aurelia Rusu și D. Murărașu stîrnesc o veche și constantă intristare: De ce nu edităm integral fragmentele dramatice ale lui Eminescu? Sugestiile eminentului Perpessicius există, studiile de autoritate există, mai trebuie o inițiativă hotărîtă pentru a restitui culturii naționale încă o dimensiune a creației eminesciene. Avem o foarte bună ediție a scrierilor

de critică teatrală, semnalată cu importanța cuvenită și în revista noastră. O posibilă ediție a dramaturgiei ne-ar revela o ipostază romantică de cea mai autentică fibră, incitînd, poate, la o discuție de literatură comparată, care ar așeza autorul, fără riscuri, într-un context european.

Socotit pînă astăzi autorul unei singure și izbutite drante, Săptămîna luminată (1913), reprezentată pe scena Naționalului bucureștean, poetul Mihail Săulescu, prima jertfă de sînge dată de scriitorii noștri în primul război mondial, a lasat în manuscris încă o piesă, salvată printr-o fericită întîmplare. Intrată cu ani în urmă în posesia lui George Franga, din colecția lui Victor Bumbescu, împreună cu o parte din corespondența donată de văduva poetului (valorificată de M. N. Rusu în „Jurnal de dragoste și de război”, România literară, nr. 39, 1972) piesa în fața mării (nu La țarmul mării, cum greșit s-a tipărit) figurează printre îneditele ultimului număr al revistei „Manuscriptum”, an IV, 1 (10), 1973. Comentat și editat de M. N. Rusu, textul anticipează drama de idei din teatrul interbelic. Din substanțiala prezentare a editorului, extragem fraza analitică: „Mai exact spus, atracția către simbolurile abstracte, caracteristică unei părți a simboliştilor români, se preschimbă în piesă, într-un conflict intelectualist, în care eroii încearcă o tălmăcire a vieții în funcție de noțiuni ca: nemărginirea, gloria, iubirea, veșnicia, datoria, sacrificiul, moartea etc”. Așadar, Mihail Săulescu nu mai este autorul unei singure drame, formulare devenită stereotipă în fruntea puținelor studii închinată contactului său cu teatrul.

I. N.